

18. DÜNYA ŞEHİRCİLİK GÜNÜNÜN ARDINDAN

Her yıl bir konu çerçevesinde ve değişik kentlerde düzenlenen Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu bu yıl 7-8-9 Kasım günlerinde Ankara'da yapıldı.

"Şehircilik Mesleği İle İlgili Görevler, Yetkiler ve Nitelikler"ın tartışıldığı kollokyuma katılım yüksekti. Üniversiteler, meslek odaları, kamu kurumları ve yabancı uzmanların bilimsel ve teknik bildiriilerinin yanı sıra, sergiler, öğrenci yarışmaları, teknik gezilerin yer aldığı kollokyumda son gün bir de panel yapıldı.

Toplantılarda, ülkemizdeki imar planlama sürecinin yetersizliği sık sık dile getirildi. ODTÜ Öğretim Üyesi Prof.Dr. İlhan Tekell "Şehir Plancısının Utangaç Olmayan Talepleri" başlıklı bildirisi de, bugünkü ikiyüzlü imar düzenini aşmak için şehir plancısının, yetki ve kaynak kullandığı güçlü bir planlama sistemini talep etmesinin gerekliliğini söyledi.

Odamızın sözcüleri de ülkemizde sayıları 2000'i aşan nitelikli şehir plancısı olduğunu, eğitimle kazandıkları nitelikleri yetersiz imar planlama sisteminde oraya koyamadıklarını, bu potansiyelden arlık yararlanmak gerekliliğini belirterek, "şehir plancıları artık konuk sanatçı olmak istemiyorlar" dediler.

Geçen yıllarda Dünya Şehircilik Günü Daimi Komitesi ile Şehir Plancıları Odası arasında yaşanan bazı sorunlar bu yıl da yaşandı. Dünya Şehircilik Günü Toplantılarına iki farklı bakışı ortaya koyan iki konuşma, Dünya Şehircilik Günü Daimi Komitesi Genel Koordinatörü-Mehmet Çubuk ve Şehir Plancıları Odası Eski Genel Başkanı Cengiz Türkoğlu ile "ADA "Kentliyim" Dergisi'nin yaptığı söyleşiye, kendilerinin izleriyle yayınlanıyor.

Mehmet Çubuk ile Söyleşi

- Dünya Şehircilik Günü'nün amacı nedir? Türkiye'de Dünya Şehircilik Günü Komitesi nasıl oluşturuldu?

45 yıldan beri dünyada 55 ülkede Dünya Şehircilik Günü Milli Komitesi var. Dünya Şehircilik Günü Türkiye Milli Komitesi Prof.Dr.Kemal Ahmet Aru'yu başkan seçmiş. Aru da, Mehmet Ali Handan ve Prof.Dr.Akif Okur'u komitenin üyesi tayin etmiş. Komite 1977 yılına kadar bu konuda hiçbir eylem yapmamış.

1975-77 arasında icradan sorumlu genel sekreter oldum ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Şehircilik Araştırma Enstitüsü bünyesindeki yönetim kurulu üyeleri bu komiteyi oluşturdu ki üyeleri değiştikçe komite de bir değişkenlik kazanıyor.

Haftalık etkinliklere dönüşen "Gün"ün iki önemli hedefi var. Birisi ülke içerisindeki şehircilikle ilgili, planlamayla ilgili tüm konuların sahiplerini, öğretim kadrosunu bir yıl içinde yapmış oldukları çalışmaların bir muhasebesini yapmak üzere sorgulamak. İkincisi, uluslararası anlamda aynı güne karşılık gelen esenleşme telgrafı ile her ülkeyi aynı anda harekete geçirmek, ülkelerde şehirciliği gerçekten tartışılır bir ortama taşımak.

- Komite sadece bu "Gün"ü kutlamak için mi oluşturuldu? Daha geniş bir perspektife oturtmak için düşünceler var mı?

Komite sadece çok temelde gelecek yıl çalışılacak konularla ilgili bir onay verir. Bu bir bayraktır. Ancak herhangi bir yere resmen bağlı olmaması nedeniyle bu görevi alır almaz ait olduğum üniversiteye taşıdım. Şehircilik enstitüsü yönetmeliği içine ilgili bir madde eklendi. Aynı zamanda enstitünün şehircilik araştırmalarıyla ilgili faaliyetleriyle bütünleşti.

Türkiyede bu konudaki insanlardan yararlanması için ilan ediyorum. Bir yıl sonra bir muhasebe yapılıyor. Bu birikim bir şekilde

yayına dönüştürülüyor.

- Komitenin çalışma biçimi nedir?

Komite Mimar Sinan Üniversitesinin Rektörlüğüne bağlı bir otonom birim şeklinde görülmektedir. Şehircilik Araştırma Enstitüsü bünyesindeki potansiyelden yararlanmaktadır. Ben icradan sorumlu başkanayım. Kemal Ahmet bey şeref başkanı. Sonuçta böyle bir sistemin içerisinde bir çeşit danışma kurulu gibi kabul edebileceğimiz Enstitünün yönetim kurulunu oluşturan üç kişiyle, bölümün yönetim kadrosunu oluşturan kişiler üyelerini oluşturmaktadır.

- Şehir Plancıları Odası-komite ilişkileri neydi, ne olabilir?

Şahsımın ve komitenin bir kaç üyesinin insiyatifinde olan bir olay değildir ve Selman Ergüden beyin başkanı olduğu dönemden 4-5 dönem öncesine kadar Plancılar Odasıyla işbirliği yapmaya çalışmışım. Sonra anlayamadığım birtakım kopukluklar olmuştur. Aramızda hoş olmayan tartışmalara girilmiştir. "Şehir Plancıları Odası olarak biz bunun sahibiyiz" gibi. Böyle birşey yok. Üniversitenin çatısı altında, teminatı altında uluslararası bir bayrağı tutma olayıdır.

Değişik şehirlerde ve üniversitelerde düzenlenerek halkı şehirciliğe yaklaştırmak ve şehircilik yaşamını uygulamakla görevi yerine getirilmektedir. Bir de kişisel olanaklarım sonucunda buraya uluslararası değerinde insanlar çağırılmıştır. Bu insanlara para pul ödeyerek getirmek mümkün değil. Bu ilişkiler sonucunda gelmişlerdir. Bu da uluslararası nitelik kazandırmıştır.

Üniversiteli genç nesle çalışmalarını yayınlamak, bir bilimsel podyumda sunmak fırsatı verilmektedir. Ben en çok bu yönüyle bu işi tasvip ediyorum. Yine benim finanse ettiğim araştırma öğrenci yarışmasının bu sene yedincisi yapılacak. Bunu meslek odası yıllardan beri yapamazdı.

- Şehircilik Gününün konusunun belirlenme süreci nasıldır?

Ben bu konuyu genellikle söylemeye çalışıyorum. Yani bu bende oluşuyor. Bu yaratıcı güç benim şahsında saklı. Sonra bu konuların bir iki tanesi bir sene sonraki kollokyumu yapmak üzere küçük komiteyle başta Kemal Aru, bölümdeki profesör arkadaşlar ve yönetim kurulu ile tartışılıyor. Bir bakıyorum ki olumlu oluyor. Delege gibi, üye gibi gibi kabul ettiğim Ahmet Uzel, İlhan Tekeli ve Özcan Altaban var. Böyle bir toplantıya hepsi geldiği zaman bu toplantının bitiminde bir sonraki konuyu tartışma olanağı da doğuyor. O konu şekillenince de ondan sonrasını yürütmek ben icradan sorumlu kişi olduğuma göre bana düşüyor.

Şu anda turizm konusunu ilan ettik, olabilirliğini gördüm ve komiteye getirdim. Bu sırada da dünyada turizm planlamasıyla çok yakından ilgili bir insan oldum ve olayları da çok yakından takip ediyorum. Side Projesini yapmamızdan bu yana neredeyse 20 küsur yıl geçti. Türkiye'deki turizm fiziki planlamasında gelinen bir nokta var ve Türkiye'de turizmde gelinen bir nokta var. Dünyada artık turizm, sürdürülebilirlik kavramı içerisinde tartışılmaya başlandı.

Bütün bunlar yapılırken buradaki bilim komitesi ve işbirliği yapacağımız düzenleme komitesi belirleniyor.

- Bilim komitesi değişen bir komite mi?

Tabii. Her seferinde değişiyor. Yani üniversitelerden talip kişiler oluyor. Bilim komitesi gelen bildirimleri değerlendiriyor, girer ya da girmez diye. Genelde konu tesbit edilmiş olduktan sonra onlara veriliyor. Asıl düzenleme komitesi ortaya çıktıktan sonra bu kez oturum şekli ortaya konuluyor. Alışıl gelmiş bir düzenimiz var.

- Dünya Şehircilik Günü'nde 1994 yılı için şehircilerin yetkileri gibi bir konu belirleniyor. Şehircilik mesleğinin örgütlü yapısı ŞPO'dur. Geçen yıl bu konu belirlendiğinde hemen odayla böyle bir ilişkiye geçildi mi? Ya da zaten konu birlikte mi saptanmıştı?

Onlarla bu işi erteledik hep. Geçen yıl Bursa'da Gazi Üniversitesi ile konuşmuştuk. Orhan Bey'lerle bu işi bu sene yapabileceğimizi gördük. Ve düzenleme komitesinin Ankara ayağını oluşturduk. Bakanlıklarla ve yetkililerle hemen temasa geçtiler. Öyle olmasaydı programın üzerinde ŞPO'nun adı olmazdı.

- ŞPO'nun ilk gün katılımında çok etkin bir biçimde yer almadığımız için çekiliyoruz yaklaşımları oldu.

Başkanın böyle açıklaması beni üzdü. Ben böyle bir tartışmaya girmek istemiyorum. Yani buradaki arkadaşlar bu ilişkiyi kurmuşlardır,

kurmaları gerekiyor. Sonuçta "açılış konuşmalarının içerisinde, önünde, arkasında ismin olsun olmasın" gibi bir tartışmadan ötürü bir show, biçim olayından dolayı tavır koymak istemişler. Fakat ben Remzi Bey'le konuştum. "Biz faaliyete katılmaktan asla çekinmedik, ama böyle bir burukluğumuzu da ifade etmek istedik" dedi. Dolayısıyla Odayla işbirliği için çalışılmış, görüşülmüş, Oda turlar düzenledi, sergiler açtı, gösteriler yaptı. Son ana kadar geldi, katıldı. Kendisine bir oturum başkanlığını yapması teklifim de oldu. Madem ki beraber yapıyoruz, doğal olması lazım.

Ve zamanı da geldi. 20. Toplantı, 4. Dönem Kongre toplantısıdır ve ben diyorum ki; bu protokolü yapacağız. Ben bunun sekreteryasını Oda'ya taşıyacağım. 20. Kongre demek 20 yıldır oluşan iskeletin bozulmadan orada yürümesi demek.

Sekreteryasını şu anda M.S.Ü. Rektörlüğüne bağlı birim olarak Şehir Bölge Planlama Bölümü yürütüyor.

Biz bunu devrettiğimiz zaman getirilecek bir yenilik varsa tekrar tartışılır. Ama bu sistemin bozulmasını istemem ben. Oda bilimsel komiteyi kurarken elbette bizim yaptığımız gibi üniversitelerden davet yapacak, yani ben de oradayım. Ben buna lanet olsun deyip de elimin tersiyle itip, arkamı dönüp gitmiyorum. Ben 20 sene Türkiye'ye hiçkimsenin vermediği bir imkanı getiriyorum. Bu gençler hergün gelip, kitapları soruyorlar ve o kitapları ben çoğaltamıyorum. Demek ki kitapları Odaya miras gibi bıraktığımda Oda bunları, yeniden değerlendirmek durumunda kalacaktır.

Bakın ben şimdi daha rahat diyorum ki 4. kongre dönemi ciddidir. O kongreyi birlikte yaparak, sonunda da el sıkışarak sekreteryayı artık Odaya devredeceğimizi söyledim. Bakın bu hizmetin, faaliyetin sürdürülmesi için gerekli motor gücümüz demek ki Odanın bünyesinde çıkıyor ortaya.

Cengiz Türksoy ile Söyleşi

- Dünya Şehircilik Günü Türkiye Daimi Komitesi ile Şehir Plancıları Odası arasında, uzunca bir zamandır yaşanan sorunlar var. Anlaşmazlığın nedenleri nelerdir?

Tek cümleyle özetlemek gerekirse; sorunların kaynağı, Komite'nin demokratik olmayan yapılanmasının sağladığı olanakla "tek karar verici" konumunda olan sayın M. Çubuk'un tutum ve davranışlarıdır.

1992 yılında Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu'nda göreve gelişimizi izleyen günlerde Komite'den sayın M. Çubuk imzalı bir yazı aldık. Yazıda, 1992 yılı Dünya Şehircilik Günü kutlamaları için ŞPO İstanbul Şubesi'nin öteki kişi ve kuruluşlar gibi "görevlendirilmiş" olduğu

bildiriliyordu. 6235 sayılı Yasa'ya dayalı olarak kurulmuş, özerk ve bağımsız bir kuruluş olan odamızı İstanbul'da temsil etmekle görevli olan şubemizin merkez Yönetim Kurulu dışındaki bir kurum ya da kişi tarafından görevlendirilmesi sözkonusu olamayacağı için konu hakkında İstanbul Şubesi'nden bilgi istedik, yanlılık yoktu.

Bu yaklaşım, örgütlenme anlayışımızla; Türkiye'deki şehir plancılarının tek yasal örgütü olarak nitelediğimiz Şehir Plancıları Odası'nın konumuyla temelden çelişiyordu. Komite'ye gönderdiğimiz bir yazı ile kendilerini uyardık ve ŞPO Yönetim Kurulu Kararı olmadıkça Oda'yı temsilen hiçkimsenin Dünya Şehircilik Günü etkinliklerine katılamayacağını bildirdik. Ancak bu gelişmeler öncesinde, Komite'nin bağ kurduğu ve bazı görevleri üstlenmiş olduğunu öğrendiğimiz İstanbul Şubesi'ni de güç durumunda bırakmamak için Şube Yönetim Kurulu'nu etkinliklerin düzenlenmesi çalışmalarına katılmakla görevlendirdik.

Şube adına çalışmalara katılan arkadaşlarımız Komite'nin işleyişi ve kendilerine karşı takınılan tavırla ilgili olarak sürekli yakınıyorlardı. Başlıca yakınma konusu, Komite adına çalışmaları yürüten sayın M.Çubuk'un buyurgan tavrıydı. O kadar ki; arkadaşlarımızın ŞPO adına yönelttikleri hiçbir eleştiri ve öneri dikkate alınmıyor; bütün çalışmalar sayın M.Çubuk'un mutlak egemenliğinde sürdürülüyordu. "Demokratik meslek kuruluşu" olarak nitelenen Oda'mızın bu tür bir çalışma anlayışını kabul etmesi sözkonusu olamazdı. Bu nedenle de aldığımız bir Yönetim Kurulu kararı ile sürdürülen çalışmalardan çekildik ve kararımızı hem Komite'ye hem de İstanbul Şubesi'ne bildirdik.

Eleştirilerim sayın M.Çubuk'un kişiliğine yönelik değildir. Komite'nin demokratik olmayan yapılanması sürdükçe, sayın M.Çubuk'un yerinde kim olsa aynı biçimde eleştiri alacaktır. Çünkü ona bu tek karar verici konumunu kazandıran Komite'nin yapılanmasıdır.

- Yıllardır düzenlenen Dünya Şehircilik Günü etkinliklerinde ŞPO hiç sorun çıkarmadan görev almış. Geçmişte bu tür anlaşmazlıklar olmuyor muydu?

1978 yılından beri Dünya Şehircilik Günü etkinliklerini izliyorum. Düzenlemede herhangi bir görev almadığım için bu tür anlaşmazlıkların olup olmadığını bilmiyorum.

Bugün Türkiye'de yaklaşık 2700 şehir plancısı var. Kendilerine "plancı mimar" ünvanı yakıştırarak, şehir plancısı olduklarını iddia edenler, kuşkusuz bu sayının dışındadır. Dünya Şehircilik Günü etkinliklerinin ilk düzenlendiği 1977 yılında ülkemizdeki şehir plancısı sayısı, sanırım 200 bile değildi. ŞPO üye sayısı da bu dolaydaydı. Nicelik olarak son

derece küçük, nitelik olarak da toplumda heniz kendine ait bir yer edinmemiş olan şehir plancıları topluluğu, mesleğimiz adına başkalarının söz söylediği; ahkam kestiği platformlarda bulunmayı bile bir kazanım olarak niteliyordu.

O yıllarda kamuoyunun da gündeminde olmayan kent planlama, planlı kentleşme konularının tartışıldığı; bu konularla ilgili kişi ve kuruluş temsilcilerinin biraraya geldiği bu tür etkinlikler çok önemseniyordu. Bu bağlamda, Komite'nin; daha doğru bir deyişle Komite adına sayın M.Çubuk'un çabalarıyla, her yıl Dünya Şehircilik Günü'nde toplantılar düzenlenmesinin gelenekselleşmiş olması çok anlamlı bir gelişme olarak nitelenmelidir. Sayın M.Çubuk'un bu yolda harcadığı emek,zaman ve çaba her zaman takdirle anılacaktır. Ancak, bu takdir sayın M.Çubuk'un yıllar öncesinin verdiği alışkanlıklar ve Komite'nin demokratik olmayan yapısının sağladığı olanakla "tek karar verici" konumunu sürdürmesine göz yummanızı gerektirmez.

Ülkemizde yeni bir meslek alanı olmakla birlikte şehir plancılığı, bugün bağımsız bir meslek alanı olarak topluma kendisini kabul ettirmiş; şehir plancılarının tek yasal örgütü olan ŞPO artık "rüştünü ispatlamış" ve ülkemizde şehir plancısı bulunmadığı yıllarda kent planlama adına yaptırılan imar planlarını "emaneten".hazırlayan mimarların bu alandan çekilmelerigerektiğini savunan anlayışlar yaygınlaşmıştır. Bu koşullarda, geçmişteki bütün olumlu hizmetlerine karşın, ne bir üniversite bünyesinde oluşturulmuş Komite'nin ne de o Komite adına çalışan sayın M.Çubuk'un buyurgan yaklaşımları kabul edilebilir.

Bu düşüncelerle, 1993 yılı Dünya Şehircilik Günü etkinlikleriyle ilgili çalışmalara Oda'mız hiçbir biçimde katılmamaya karar vermişti.

- Bundan sonrası için neler öneriyorsunuz?

Benim somut önerim şudur: Dünya Şehircilik Günü Türkiye Daimi Komitesi, Türkiye'de şehir planlama eğitimi veren tüm öğretim kurumlarının; şehircilik enstitülerinin ve Şehir Plancıları Odası'nın demokratik kurallar işletilerek seçilmiş temsilcilerinden oluşmalı; oluşan bu komite, kendi hazırlayacağı ve oybirliği ile kabul edilecek bir statüye bağlı olarak çalışacak yapılanmaya kavuşturulmalıdır. Ancak o zaman kişisel inisiyatiflere dayalı buyurgan çalışma anlayışından uzaklaşılabilir ve bundan sonra çok daha verimli çalışmalar yürütülebilir; bugün sözü edilen, ama gerçekte başarısız olan, şehircilik adına bir yıl içinde gerçekleştirilen çalışmaların yıllık "mühasebesi" yapılabilir.